

Paweł Głuchowski

KANONICZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ
ZA DOKONANIE PRZESTĘPSTWA ABORCJI (KAN. 1398)
W KONTEKŚCIE PRZESŁANEK
DOPUSZCZALNOŚCI PRZERYWANIA CIĄŻY
W PRAWIE POLSKIM

WSTĘP

Życie to wartość najwyższa, jaką człowiek otrzymuje od Boga. Tak mogłoby się wydawać, dokonując wnikliwej analizy doktryny Kościoła katolickiego. Człowiek jednak, jako istota żywa, funkcjonująca w określonej rzeczywistości, jest podmiotem oddziaływania dwóch porządków prawnych, które odmiennie regulują zabieg aborcji. Nauka Kościoła katolickiego chroni życie bezwzględnie od poczęcia do naturalnej śmierci. Państwowy porządek prawny wprowadza zaś pewne wyjątki, sprawiając, że ochronie życia od poczęcia nie można przypisać charakteru bezwzględnego. Życie dziecka poniekąd pozostaje w dyspozycji kobiety i osób trzecich, jeżeli ziszczą się przesłanki wymienione w ustawie o planowaniu rodziny. Kościół jednak zawsze stał i stoi nadal na stanowisku, które opowiada się za bezwzględną ochroną życia, nie uwzględniając i nie uznając przesłanek dopuszczanych przez ustawodawcę państwowego.

MGR LIC. PAWEŁ GŁUCHOWSKI – doktorant na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; adres do korespondencji: ul. Dewajtis 5, 01-815 Warszawa; e-mail: p.gluchowski@wp.pl

PRZESTĘPSTWO NA GRUNCIE KODEKSU PRAWA KANONICZNEGO

Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r. w myśl zamysłu reformy nie podaje definicji ustawowej przestępstwa. Wskazać jednak należy, że mimo braku definicji przestępstwa kanony 1321 § 1, 1399 oraz 1401 n. 2 wskazują na elementy przestępstwa, niejako ją formułując [Syryjczyk 2008, 99]. Wobec braku definicji legalnej przestępstwa w Kodeksie Prawa Kanonicznego pozostawiono nauce jej określenie. I tak między innymi przez przestępstwo rozumie się zewnętrzne naruszenie ustawy lub nakazu dokonanego przy zaistnieniu zarówno poczytalności moralnej, występującej w dużym stopniu, jak i prawnej w postaci winy umyślnej lub nieumyślnej [Myrcha 1986, 76]. Inną definicję, którą wykorzystuje się w nauce prawa kanonicznego, jest ta, która określa przestępstwo jako zewnętrznie i moralnie poczytalne przekroczenie ustawy lub nakazu karnego, do których dołączona jest sankcja kanoniczna przynajmniej nieokreślona [Pawluk 1990, 68].

Kodeks Prawa Kanonicznego, chociaż nie definiuje przestępstwa to dokładnie wskazuje na jego istotne elementy. W pojęcie przestępstwa wpisują się: element obiektywny, wyrażający się w zewnętrznym przekroczeniu ustawy bądź nakazu karnego, element subiektywny, jakim jest poczytalność moralna w postaci grzechu ciężkiego oraz poczytalność prawna, występująca w formie winy umyślnej lub nieumyślnej, element legalny, którym jest czyn zabroniony pod groźbą sankcji karnej [Syryjczyk 2008, 100].

Mówiąc o elemencie obiektywnym przestępstwa, należy wskazać na to, że czyn przestępny musi być aktem zewnętrznym. Oznacza to, że musi być to działanie lub zaniechanie uzewnętrznione. Za element zewnętrzny nie można uznać procesu myślowego, zamiarów czy nieuzewnętrzniionych planów [Syryjczyk 2008, 101].

Z punktu widzenia moralności czyny złe, czyli grzechy, determinują odpowiedzialność przed Bogiem. Z kolei połączenie prawno-karnego z moralnym punktem widzenia prowadzi w konsekwencji do odpowiedzialności w przypadku dopuszczenia się złych czynów przed władzą zewnętrzną, która z założenia swego ma dbać o porządek publiczny. Wskazać więc należy, że grzech ciężki jest przestępstwem, jeżeli narusza ów porządek publiczny [Syryjczyk 1985, 89]. Z naruszeniem porządku prawnego związana jest społeczna szkodliwość czynu, który jest za-

chowaniem „antykościelnym” i prowadzi do zaburzenia porządku, który ma służyć osiągnięciu nadprzyrodzonego celu Kościoła. Nauka prawa karnego kanonicznego wskazuje na podział przestępstwa na publiczne oraz tajne. Tajne przestępstwo to takie, które nie jest rozgłoszone i nie istnieje obawa, że zostanie rozgłoszone. Publiczne zaś to takie, które znane jest w określonej wspólnotie lub społeczności na skutek rozgłoszenia albo popełniono je w takich okolicznościach, że istnieje prawdopodobieństwo, że zostanie wkrótce rozgłoszone [Syryjczyk 2008, 102-103].

Element subiektywny to poczytalność moralna i prawno-karna. Poczytalność to sąd teoretyczno-praktyczny, przez który wskazanej osobie zostanie przypisany czyn jako jego sprawcy ze wszystkimi kwalifikacjami. *Imputabilita moralis* to właściwość czynności, która przypisana jest człowiekowi działającemu z pełną świadomością i dobrowolnie. Właściwość ta wskazuje, czy działanie człowieka zasługuje na nagrodę czy też karę [Syryjczyk 2008, 107-108]. W kościelnym prawie karnym przesłanką poczytania jest świadomość bezprawności oraz wolna wola, determinujące do popełnienia czynu bezprawnego i społecznie szkodliwego [Myrcha 1974, 162]. Jednak mając to na uwadze, podkreślić należy, że przy czynach przestępnych należy doszukiwać się różnych stopni świadomości i dobrowolności, co stanowi, że podstawą poczytania jest ocena winy umyślnej oraz winy nieumyślnej [Syryjczyk 1985, 92]. Do wystąpienia winy umyślnej wymagana jest znajomość ustawy, przeciw której sprawca dopuszcza się czynu. Musi mieć on świadomość tego, że działa ze złym zamiarem, przeciwnym przepisom. Obok elementu intelektualnego winy umyślnej występuje element wolitywny. Polega on na dobrowolności działania, która objawia się w zdolności do wyboru działania. Umyślność to zatem chęć popełnienia bezprawia [Syryjczyk 2008, 112-114]. W przypadku winy nieumyślnej mamy do czynienia z niedochowaniem należytej staranności. Może ona przyjąć postać niedbalstwa, nieświadomej nieumyślności czy lekkomyślności.

Element legalny to taki, który opiera się na zasadzie, że przestępstwem jest czyn, który wyraźnie został określony jako zasługujący na karę. Dlatego też ustawodawca powinien oceniać i wskazywać, które czyny społecznie szkodliwe wymagają represji karnych [Syryjczyk 2008, 104].

Reasumując, wskazać należy, że ustawodawca kościelny jako podmiot sankcji karnych nakładanych w ramach władzy karania wskazuje zarówno wszystkich ochrzczonych w Kościele katolickim, jak również tych, którzy zostali do niego przyjęci.

PRZESTĘPSTWO ABORCJI Z KAN. 1398 KPK

„Kto powoduje przerwanie ciąży, po zaistnieniu skutku, podlega ekskomunice wiążącej mocą samego prawa”¹.

Życie ludzkie to najcenniejszy dar i najwyższa wartość indywidualna oraz społeczna, dlatego jest przedmiotem tak ścisłej ochrony prawnej. Już w Dekalogu, czyli pierwotnym prawie, jakie Bóg przekazał Mojżeszowi na kamiennych tablicach dostrzegamy zakaz *nie zabijaj*. Dlatego też norma ta jest sankcjonowana przez Kościół, który w obowiązującym w nim prawie karnym chroni życie od samego poczęcia do naturalnej śmierci [Syryjczyk 2003, 175].

Zdefiniowanie pojęcia aborcji przynosiło wiele problemów. O ile podejście Kościoła do przestępstwa aborcji było jasne, o tyle niejasne było to, co można zakwalifikować jako czyn aborcyjny. Rozstrzygnięcie tej kwestii przyniosła Papińska Komisja Autentycznej Interpretacji Kodeksu wykładnią z dnia 19 stycznia 1988 r. Dzięki niej wiemy, że przez aborcję z kan. 1398 KPK rozumieć należy: usunięcie płodu niedojrzałego z łona matki albo zabicie płodu dokonane w jakikolwiek sposób i w jakimkolwiek czasie od momentu poczęcia².

Zatem przerwanie ciąży, które zwane jest również spędzeniem płodu (*procuratio abortus*), polega na wydaleniu płodu z łona matki poprzez celowe działanie mające na celu poronienie. Przeszłość to staje się dokonane, jeżeli nastąpił skutek podjętego działania [Pawluk 1990, 153]. Przeszłość to zagrożone karą ekskomuniki popełnia się więc zawsze, gdy podejmuje się działania bezpośrednio ukierunkowane na zabicie płodu znajdującego się albo w łonie matki, albo poza nim i, co ważne, osiąga się zamierzony skutek [Arias 2011, 1044].

Pozostaje jednak niewyjaśniona do końca kwestia uśmiercenia dojrzałego płodu w kontekście popełnienia przestępstwa z kan. 1398. Pojawiają się pytania, czy należy to traktować również jako aborcję czy jednak jako zabójstwo. Wydaje się, że w tej sytuacji należy opowiedzieć się za zabójstwem z uwagi na fakt, że w prawie kanonicznym przerywanie

¹ *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (25.01.1983). AAS 75:1983) pars II s. 1-317; tekst polski: *Kodeks Prawa Kanonicznego*. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu. Poznań: Pallottinum 1984.

² Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Autentice Interpretando. *Responsiones ad proposita dubia*. AAS 80:1988 s. 1818.

ciąży zawsze odnosiło się do płodu jeszcze niedojrzałego [Syryjczyk 2003, 177].

Literalne brzmienie kan. 1398 KPK wskazuje, że sprawcą przestępstwa aborcji może być każdy, kto spełnia ogólne warunki odpowiedzialności karnej. Przestępstwa dopuszcza się więc matka, która skutecznie stosuje środki wywołujące poronienie lub też poddaje się zabiegowi chirurgicznemu. Przestępstwa dopuszczają się także wszystkie inne osoby, które jakkolwiek biorą czynny udział w przeprowadzeniu zabiegu lub mają istotny wpływ w podjęciu decyzji o aborcji. Mowa tu między innymi o osobie wykonującej zabieg czy osobie namawiającej do usunięcia płodu [Pawluk 1990, 153]. Na marginesie zaznaczyć należy, że aborcja jest penalizowana również w Kodeksie Kanonów Kościołów Wschodnich, który stanowi, że ten, kto spowodował aborcję, po zaistnieniu skutku powinien zostać ukarany ekskomuniką większą, duchowny zaś oprócz tego powinien zostać ukarany innymi karami, nie wyłączając depozycji [Krajewski 2004, 112].

Zgodnie z kan. 1329 karze ekskomuniki nie podlegają jedynie sprawcy *sensu stricto*, ale również uczestnicy konieczni, którzy biorą udział w przestępstwie aborcji poprzez szantaż, przymus – czyli w formie współudziału moralnego lub poprzez pomocnictwo w przestępstwie. Przerwanie ciąży to przestępstwo materialne, dlatego o jego dokonaniu decyduje skutek podjętych działań. Jeżeli sprawca podjął starania bezpośrednio zmierzające do wywołania skutku, jednak do niego nie doszło, mamy tu do czynienia jedynie z usiłowaniem popełnienia przestępstwa, które nie jest w zasadzie karane na gruncie odpowiedzialności karnej [Syryjczyk 2003, 179]. Nie będzie zatem przestępstwa, jeżeli spędzenie płodu wyniknie ubocznie z innej czynności zamierzonej przez matkę czy lekarza. Oznacza to, że nie może być mowy o przestępstwie w przypadku aborcji, do której doszło na skutek poronienia wynikającego z ciężkiej pracy kobiety czy w przypadku ratowania życia matki [Pawluk 1990, 153]. W razie wątpliwości, czy faktycznie zostało popełnione przestępstwo, odpada odpowiedzialność karna, w Kościele bowiem kary nakładane są jedynie za przestępstwa pewne, a więc dokonane rzeczywiście [Syryjczyk 2003, 179].

Przy dokonaniu przestępstwa aborcji wymagany jest oprócz skutku zamiar bezpośredni (*dolus directus*). Nie można więc za przestępstwo uznać przerwania ciąży wynikłego z winy nieumyślnej lub będącego następstwem zamiaru pośredniego. Podkreślenia wymaga fakt, że ekskomunika z mocy samego prawa zaciągnięta jest wówczas, gdy czyn

sprawcy był w pełni poczytalny. W sprawie zwalniania z ekskomuniki *latae sententiae* za przestępstwo z kan. 1398 KPK Konferencja Episkopatu Polski w dniu 29 marca 1984 r. podjęła uchwałę, która upoważnia i określa spowiedników mających prawo udzielania abszolucji od powyżej wskazanej kary [Syryjczyk 2003, 179-180].

Celem ujednoczenia na terenie całej Polski uprawnień do rozgrzeszania z ekskomuniki *latae sententiae*, w którą wpadają dopuszczający się przestępstwa przerwania ciąży, stosownie do normy kan. 1398 Konferencja Episkopatu na sesji biskupów diecezjalnych określiła kapłanów, którzy jako spowiednicy otrzymują jurysdykcję od swojego biskupa diecezjalnego do zwalniania z wyżej wymienionej ekskomuniki: księża dziekani i wicedziekani, proboszczowie i administratorzy parafii, wszyscy kapłani spowiadający w kościele katedralnym oraz w sanktuariach określonych przez biskupa diecezjalnego, przełożeni wyżsi i przełożeni domów kleryckich instytutów życia konsekrowanego oraz kleryckich stowarzyszeń życia apostołskiego, wszyscy spowiednicy: w czasie komunii wielkanocnej, misji i rekolekcji, w czasie kanonicznych wizytacji biskupich i odpustów parafialnych, z okazji spowiedzi narzeczonych, żołnierzy i więźniów, z okazji spowiedzi w szpitalach i chorych, którzy nie wychodzą z mieszkania, oraz kobiet ciężarnych, z okazji spowiedzi generalnych przynajmniej z okresu jednego roku. Ponadto w niebezpieczeństwie śmierci „każdy kapłan, chociaż nie ma upoważnienia do spowiadania, ważnie i godziwie rozgrzesza jakichkolwiek penitentów znajdujących się w niebezpieczeństwie śmierci z wszelkich cenzur i grzechów, nawet gdy jest obecny kapłan upoważniony” (kan. 976). Gdy niebezpieczeństwo śmierci minie, należy zgłosić się do tego, kto taką władzę posiada (kan. 1357 § 3).

ABORCJA W POLSKIM SYSTEMIE PRAWNYM

W polskim porządku prawnym do zabiegu aborcji podchodzi się dwutorowo. Można więc powiedzieć, że z jednej strony polski ustawodawca stoi na straży ochrony życia poczętego, z drugiej zaś – dopuszcza możliwość przerwania ciąży na skutek szczególnych okoliczności, które muszą zaistnieć. Z jednej strony obowiązują przepisy Kodeksu karnego art. 152 oraz art. 153 penalizujące aborcję, z drugiej zaś strony w polskim systemie prawnym obowiązuje art. 4a ustawy o planowaniu rodziny,

ochronie płodu ludzkiego oraz o warunkach dopuszczalności przerwania ciąży, który w pewnych przypadkach dozwala na tzw. legalną aborcję.

Ustawodawca w Kodeksie karnym wskazuje w art. 152 na trzy podstawy odpowiedzialności karnej. Podlegają jej: sprawca, który dokonuje przerwania ciąży nawet za zgodą kobiety, osoba pomagająca kobiecie w dokonaniu aborcji, a także osoba, która popełnia dwa wcześniej wskazane czyny podlegające penalizacji, ale w sytuacji, gdy dziecko poczęte osiągnęło już zdolność do samodzielnego życia poza organizmem kobiety [Szwarczyk 2013, 374]. Także przedmiotem ochrony w polskim porządku prawnym jest trwałe istnienie ciąży. Maciej Szwarczyk za Aleksandrą Szczęsny-Jarzyną wskazuje, że Konstytucja RP zapewnia ochronę przyrodzonych i niezbywalnych praw człowieka, a w sposób szczególny prawną ochronę życia. Nie różnicuje się tej ochrony w zależności od fazy rozwoju płodowego dziecka [Szwarczyk 2013, 374-375]. Podkreśla się, że prawo do życia jest przedmiotem ochrony również w fazie prenatalnej, a przerwanie ciąży jest dopuszczalne jedynie w przypadkach określonych w ustawie do chwili osiągnięcia przez płód zdolności do samodzielnego życia poza organizmem kobiety ciężarnej [Szczęsny-Jarzyna 2011, LEX 134966].

W prawie polskim rozwój prawa cywilnego poszedł w kierunku uznania zdolności prawnej człowieka od poczęcia, przyznając mu wiele praw. Prawnokarna ochrona prawa do życia stanowi istotny składnik prawnej ochrony tego prawa. Nie kwestionuje się tej ochrony, jednak w jej ramach dochodzi do najpoważniejszych wyłomów. Zabicie człowieka godzi w dobro uznane za najcenniejszą wartość. Moralność taki czyn potępia, wobec tego można uznać, że w tym przypadku prawo karne stoi na straży normy moralnej. Prawo karne ma chronić wartości, które zostały uznane za cenne i godne respektu przez wspólnotę państwową [Grześkowiak 1994, 16; 18-19].

Gdy mówimy o trwałym istnieniu ciąży, jako przedmiocie ochrony w polskim porządku prawnym, chodzi nam wprost o ochronę życia dziecka poczętego. Charakter przestępstw z art. 152 k.k. jest różnie interpretowany przez komentatorów. W przypadku art. 152 § 1 i 3 k.k. mamy do czynienia z przestępstwem o charakterze materialnym, którego skutkiem jest przerwanie ciąży. W przypadku art. 152 § 2 k.k. przestępstwo ma charakter formalny, gdyż tutaj do jego znamion nie należy skutek w postaci przerwania ciąży – tak twierdzi Magdalena Budyk-Kulik. Przestępstwo z art. 152 k.k. jest przestępstwem powszechnym.

Ustawodawca nie ograniczył kręgu sprawców jedynie do lekarzy. Jednak w tym przypadku sprawcą czynu nie może być sama kobieta. Sprzeczne z wolą ustawodawcy jest również karanie kobiety lub karanie jej za podżeganie do popełnienia na niej przestępstwa [Budyn-Kulik 2014a, LEX 367345]. Natomiast Jacek Wojciech Gniezek wskazuje, że przestępstwa stypizowane w art. 152 § 1 i art. 152 § 3 w zw. z § 1 mają charakter skutkowy. Skutkiem bowiem jest przerwanie ciąży, a co za tym idzie – pozbawienie dziecka życia w fazie prenatalnej. Trudniej odpowiedzieć na pytanie, czy przestępstwo z art. 152 § 2, a także art. 152 § 3 w zw. z § 2 ma również charakter skutkowy. W literaturze przyjmuje się, że ma ono wówczas charakter formalny i jest dokonane z chwilą udzielania pomocy kobiecie ciężarnej do przerywania ciąży z naruszeniem przepisów ustawy lub nakłaniania jej do tego, bez względu na to, czy do przerywania ciąży faktycznie doszło. W przypadku podżegania jako skutek zachowania sprawy traktować można by nakłonienie kobiety, a więc wywołanie u niej zamiaru przerywania ciąży z naruszeniem przepisów ustawy. W tym przypadku pojawiają się więc problemy, które związane są ze sporną w literaturze kwestią skutkowości niesprawczych form popełnienia czynu zabronionego [Giezek 2014, LEX 168284].

Jest to przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego i w zależności od typu czynu karane karą pozbawienia wolności do lat 3 lub też w przypadku typu kwalifikowanego zagrożone pozbawieniem wolności od 6 miesięcy do lat 6 [Szwarczyk 2013, 376].

Kolejny przepis k.k. reguluje przypadek aborcji wymuszonej. Przedmiotem ochrony w tym przypadku jest zarówno życie dziecka poczętego jak i prawo kobiety do samostanowienia i jej wolności od przymusu. Przepis ten penalizuje więc przerwanie ciąży bez zgody kobiety poprzez przemoc, groźbę bezprawną czy podstęp [Budyn-Kulik 2014b, LEX 367346]. To przestępstwo z art. 153 k.k. może być popełnione jedynie umyślnie, przy czym wchodząca w rachubę postać zamiaru jest uzależniona od sposobu zachowania sprawcy. Aby przypisać sprawcy czyn z art. 153 k.k., musi on być świadomy istnienia ciąży oraz tego, że przerywa ją wbrew woli kobiety ciężarnej lub doprowadza ją do takiego zachowania [Giezek 2014, LEX 168285]. Przestępstwo to jest ścigane z oskarżenia publicznego i ustawodawca przewidział karę pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 8 lat oraz, w przypadku typu kwalifikowanego, od 1 roku do lat 10 [Szwarczyk 2013, 378].

Przenosząc się na grunt ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży, należy wskazać, że ustanawia ona wyjątki od zakwalifikowania aborcji jako przestępstwa, jeżeli czyn sprawcy wypełnia znamiona czynu zabronionego z Kodeksu karnego.

W art. 4a ustawodawca wskazuje na trzy przesłanki, w których można dokonać przerwania ciąży bez konsekwencji karnych tego czynu. Może być ono dokonane w przypadkach dozwolonych przez prawo jedynie przez lekarza w sytuacji, gdy: 1. ciąża stanowi zagrożenia dla życia lub zdrowia kobiety ciężarnej, 2. badania prenatalne lub inne przesłanki medyczne wskazują na duże prawdopodobieństwo ciężkiego i nieodwracalnego upośledzenia płodu albo nieuleczalnej choroby zagrażającej jego życiu, 3. zachodzi uzasadnione podejrzenia, że ciąża powstała w wyniku czynu zabronionego.

Życie dziecka zasadniczo podlega prawnokarnej ochronie, jednak od tej zasady ustawodawca przewidział wyjątki. Zakres jego ochrony w prenatalnej fazie rozwoju uzależniony jest od tego, jakim wartościom ustawodawca udzieli prymatu przed prawem dziecka poczętego do życia. Wyjątki, o których mowa, ujmowane są jako szczególne okoliczności wyłączające bezprawność lub karalność czynu sprawcy. Z pierwszej przesłanki wynika, że dopuszcza się przeprowadzenia legalnej aborcji, jeżeli jej kontynuowanie stwarzałoby zagrożenie większe niż jej przerwanie. Ma to zapobiec niebezpieczeństwu utraty przez matkę życia albo niebezpieczeństwa poważnego rozstroju zdrowia. Druga przesłanka wskazuje na „jakość życia” dziecka poczętego. Obecnie motywem jej istnienia jest przeświadczenie ustawodawcy, że narzucenie obowiązku urodzenia i późniejszego wychowania dziecka z istotnymi defektami fizycznymi czy psychicznymi stanowi dla kobiet zbyt poważne obciążenie, czego od niej nie można wymagać. W trzecim przypadku za legalnym przerwaniem ciąży przemawiają okoliczności jego poczęcia. Wskazuje się, że skoro do poczęcia doszło na skutek popełnienia czynu zabronionego, który naruszył godność i wolność kobiety, to nie można jej zmusić do znoszenia jego konsekwencji [Wiak 2001, 36-40]

Jeśli chodzi o wykonanie zabiegu tzw. legalnej aborcji, ustawodawca wskazuje, że do jej dokonania niezbędna jest pisemna zgoda kobiety, która w ten sposób wyraża swoją wolę. Jeżeli zaś kobieta, która chce dokonać aborcji po zaistnieniu przesłanek z komentowanego przepisu, jest osobą małoletnią lub też całkowicie ubezwłasnowolnioną, potrzebna

jest zgoda jej przedstawiciela ustawowego. Tak więc w przypadku małoletniej i osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie nie można legalnie przeprowadzić zabiegu usunięcia ciąży na podstawie ich zgody. W tym przypadku ustawodawca uzależnia możliwość dokonania aborcji od zgody ich przedstawicieli ustawowych. Jednak w przypadku małoletniej ustawodawca wprowadza pewne różnice co do zgody. Jeżeli aborcji ma poddać się małoletnia powyżej lat 13, to obok zgody jej przedstawiciela ustawowego potrzebna jest również jej pisemna zgoda. W związku z powyższym do przeprowadzenia zabiegu usunięcia ciąży dopuszczalnego przez obowiązujące przepisy potrzebna jest zgoda małoletniej oraz jej przedstawiciela ustawowego. W przypadku małoletniej poniżej 13. roku życia ustawodawca wymaga do legalnego usunięcia ciąży zgody sądu opiekuńczego, wcześniej wysłuchującego małoletniej, która ma prawo wypowiedzieć się co do okoliczności oraz wyrazić swoją opinię. W przypadku kobiety ubezwłasnowolnionej całkowicie, jeżeli jej stan zdrowia na to pozwala, wymaga się również i jej pisemnej zgody na przeprowadzenie zabiegu przerwania ciąży. Natomiast gdy brakuje zgody ustawowego przedstawiciela, to sąd opiekuńczy może taką zgodę wydać, co sprawi, że zabieg aborcji może być przeprowadzony w granicach prawa. Wskazać należy, że są to przesłanki, które dają kobiecie możliwość podjęcia decyzji o poddaniu się zabiegowi aborcji. Tym samym są to przesłanki co do zasady obligujące lekarza do jej wykonania w razie, gdy wola kobiety na to wskazuje, a okoliczności przerwania ciąży można zakwalifikować do jednej z przesłanek z art. 4a. ustawy o planowaniu rodziny. Co więcej, niewykonanie obowiązku z art. 4a wobec istnienia woli kobiety i ziszczenia się przesłanek jest podstawą do pociągnięcia do odpowiedzialności, z tym zastrzeżeniem, że pociągnięcie do odpowiedzialności lekarza zobowiązanego ma miejsce wówczas, gdy nie przeprowadzi on zabiegu legalnej aborcji na skutek okoliczności innych niż sprzeczność zabiegu z własnym sumieniem. Ma on bowiem mechanizm skutecznego zwolnienia się z obowiązku przeprowadzenia aborcji. Wskazać jednak należy na istniejące i ciągle aktualne orzecznictwo, poprzez które właściwe sądy wypowiadały się co do możliwości pociągnięcia do odpowiedzialności podmioty zobowiązane do przeprowadzenia aborcji. Nie może budzić wątpliwości prawo kobiety do swobodnego kształtowania swojego życia osobistego, jak też uprawnienie do planowania rodziny, nie wyłączając przeprowadzenia zabiegu aborcyjnego. Naruszenie tych uprawnień należy postrzegać w kategoriach systemu ochrony

dóbr osobistych – naruszenia wolności dobra osobistego, o którym stanowi art. 47 Konstytucji oraz art. 23 k.c. Również w kategoriach naruszenia dóbr osobistych należy rozpatrywać uniemożliwienie przeprowadzenia badań, które zdecydowałyby o powstaniu prawnej możliwości uwzględnienia żądania przerwania ciąży³. W sytuacji, gdy badania prenatalne lub inne przesłanki medyczne wskazują na duże prawdopodobieństwo ciężkiego i nieodwracalnego upośledzenia płodu, rodzice mają prawo do świadomego podjęcia decyzji, czy chcą i mogą obciążyć siebie i swoją rodzinę skutkami urodzenia dziecka upośledzonego. Mają prawo w takiej sytuacji podjąć decyzję o przerwaniu ciąży. Uniemożliwienie rodzicom wykonania tych praw, prowadzące do urodzenia wbrew ich woli dziecka upośledzonego, rodzi po stronie podmiotu odpowiedzialnego obowiązek zapłaty odpowiedniego zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c. za doznaną w wyniku naruszenia ich dóbr osobistych krzywdę⁴. Podmiot odpowiedzialny za bezprawne uniemożliwienie dokonania zabiegu przerwania ciąży, będącej następstwem gwałtu, którego sprawca nie został wykryty, ponosi koszty utrzymania dziecka w takim zakresie, w jakim matka dziecka sprawująca osobiste starania o jego utrzymanie i wychowanie nie jest w stanie zaspokoić usprawiedliwionych potrzeb dziecka⁵.

Reasumując rozważania na temat kwestii dopuszczalności przerwania ciąży z art. 4a ustawy o planowaniu rodziny wobec niewywiązania się z tego obowiązku podmiotu zobowiązanego, wskazać należy, że bezprawne uniemożliwienie wykonania zabiegu przerwania ciąży – w sytuacji określonej w art. 4a ust. 1 ustawy z 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerwania ciąży (Dz. U. Nr 17, poz. 78 ze zm.) – uprawnia kobietę do dochodzenia wyrównania szkody wynikłej z tego zdarzenia⁶.

³ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 5 listopada 2004 r. sygn. akt I ACa 550/04.

⁴ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 4 lipca 2008 r. sygn. akt I ACa 278/08.

⁵ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2006 r. sygn. akt III CZP 8/06.

⁶ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2003 r. sygn. akt V CK 167/03.

ABORCJA Z KAN. 1938 KPK A ABORCJA
W POLSKIM PORZĄDKU PRAWNYM.
STANOWISKO KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

Podstawową wartością i prawem osoby ludzkiej jest nienaruszalne prawo do życia, które jest fundamentem pozostałych praw człowieka. Początek życia jest zdeterminowany biologicznie – życie ludzkie zaczyna się od poczęcia. Państwo, uznając wartość życia ludzkiego, powinno wszelkimi możliwymi sposobami zapewnić mu najskuteczniejszą ochronę prawną [Jan Paweł II 2000, 40]. Każdy człowiek ma wprawdzie inne dobra, z których jedne są cenniejsze inne mniej, ale prawo do życia jest warunkiem i podstawą wszystkich innych. Dlatego jego należy strzec bardziej niż innych⁷.

Dyskusja na temat unormowań prawnych dotyczących dopuszczalności aborcji oparta jest na dwóch głównych argumentach. Pierwszym z nich jest argument etyczny, dotyczący moralnej oceny dopuszczalności przerywania ciąży, drugim zaś ten, który podejmuje temat racji przemawiających za przyjęciem takich czy innych rozwiązań prawnych. Dość należy, że w większości przypadków tematem, który stanowi pierwszoplanowy argument, jest etyczna kwestia dopuszczalności przerywania ciąży. W całej tej dyskusji ważne jest zagadnienie dotyczące *nasciturusa*, czyli dziecka poczętego, a nie urodzonego. Głównymi argumentacjami jest fakt niedookreślenia „czym” lub „kim” jest *nasciturus*. Dlatego ważnym elementem podejmowanym w tego typu dyskusjach jest posługiwanie się odpowiednią terminologią. Określenie *nasciturusa* dzieckiem poczętym lub dzieckiem nienarodzonym wskazuje, że tu strona opowiada się za upodmiotowieniem poczętego dziecka wraz z nadaniem mu wszelkich praw, jakie przysługują mu jako osobie ludzkiej. Z drugiej zaś strony pojawiają się terminologie określające *nasciturusa* jako embrion czy płód, co daje wprost odpowiedź, jaki pogląd idzie za używającym takich definicji. Podstawowym argumentem zwolenników zakazu aborcji jest przekonanie, że już od chwili poczęcia rozpoczyna się życie ludzkie. Moralne zło aborcji wiąże się z tym, że dokonanie jej jest równoznaczne z unicestwieniem życia, przerwaniem jego rozwoju i najbardziej drastycznym pogwałceniem podstawowego prawa do życia [Pietrzykowski 2007, 41-44].

⁷ Kongregacja Nauki Wiary. *Deklaracja o przerywaniu ciąży*. 18 listopada 1974 r. W: *W trosce o życie. Dokumenty Kościoła*. Tarnów 1998 n. 11.

„Życie ludzkie od chwili poczęcia powinno być szanowane i chronione w sposób absolutny. Już od pierwszej chwili swego istnienia istota ludzka powinna mieć przyznane prawa osoby, wśród nich nienaruszalne prawo każdej niewinnej istoty do życia” (KKK 2270). Zajmowane przez reprezentantów strony antyaborcyjnej stanowisko pozwala dostrzec, że w ich przekonaniu aborcja stanowi pogwałcenie przysługującemu dziecku poczętemu jako odrębnej, istniejącej już osobie ludzkiej prawa do życia. Druga argumentacja opiera się na stanowisku bezwzględnej ochrony wartości życia. W tym ujęciu moralne zło objawia się w zanegowaniu wartości, jaką jest życie ludzkie, które jest świętością i ma charakter bezwzględny i nienaruszalny, a każdy czyn zmierzający do jego świadomego, intencjonalnego zniszczenia zasługuje na najwyższą moralną dezaprobatę [Pietrzykowski 2007, 47-48].

Pamiętać jednak należy, że uznanie, iż to człowiek żyje pod sercem matki, nie rozstrzyga jeszcze sprawy prawnej jego ochrony. Bowiem kolejnym etapem jest odpowiedź na pytanie, czy życie ludzkie jest najwyższą wartością [Krokos 1994, 19]. U podstaw rozstrzygnięć moralnych leży godność osoby ludzkiej zarówno ta przyrodzona, jak i nadprzyrodzona. Każdy człowiek został stworzony na obraz i podobieństwo Boga. Człowiek więc nie jest tylko cielesnym bytem, ale również i inteligencją szukającą prawdy, świadomości i odpowiedzialności. Godność człowieka nie tylko objawia się w wyższości człowieka do pozaludzkiego świata przyrody, lecz również w relacji do życia społecznego. Ta wyjątkowość wyraża się niekiedy pojęciem świętości. Człowiek to rzecz święta – *homo res sacra* – i jako taka domaga się szacunku [Kalinowski 2010, 44-45].

Mamy więc dwa porządki prawne – kościelny i państwowy, które ze swej natury konstruują regulacje służące życiu i chroniące je. Zarówno Kodeks Prawa Kanonicznego, jak i Kodeks karny mają w swoją treść wpisaną w odpowiednich normach ochronę życia ludzkiego w kontekście jego zagrożenia aborcją. Jednak między oboma porządkami prawnymi pozostaje znaczna różnica. Wskazać należy, że polega ona na tym, że Kościół bezwzględnie broni życia, uznając je za świętość. Nie dopuszcza on możliwości przeprowadzenia zabiegu aborcji na skutek jakichś okoliczności powstałych bez woli kobiety czy powstałych w wyniku naturalnych procesów do których dochodzi w organizmie ludzkim.

Ustawodawca polski przewidział instytucje chroniące prawa dziecka przed jego urodzeniem. Należy jednak stwierdzić, że nie są to gwarancje zapewniające pełną ochronę, bowiem w przypadku wystąpienia przesła-

nek medycznych, eugenicznych czy kryminalnych można dokonać przerwania życia dziecka poczętego. Wskazać zatem należy, że godność dziecka poczętego wymaga, aby objąć go intensywniejszą ochroną prawną, niż obecnie ma to miejsce [Jaros 2009, 22].

Interwencja władzy politycznej powinna kierować się zasadami rozumowymi, które regulują stosunki między prawem cywilnym a prawem moralnym. Zadaniem prawa cywilnego jest zabezpieczenie dobra wspólnego osób przez uznanie i obronę podstawowych praw, rozwój pokoju i moralności publicznej. W żadnej dziedzinie życia prawo cywilne nie może zastąpić sumienia ani narzucić norm, które przekraczają jego kompetencje. Prawo cywilne w imię porządku publicznego powinno nieraz tolerować to, czego nie może zabronić bez wyrządzenia jeszcze większej szkody. Niezbywalne prawa osoby powinny być jednak uznane i uszanowane ze strony społeczności cywilnej i władzy politycznej. Te prawa człowieka nie zależą ani od poszczególnych jednostek, ani od rodziców, ani nie są przywilejem udzielonym przez społeczeństwo czy państwo. Tkwią one w naturze ludzkiej i są ściśle związane z osobą na mocy aktu stwórczego, od którego osoba bierze swój początek. Z tych podstawowych praw należy tutaj wymienić: a) prawo do życia i integralności fizycznej każdej istoty ludzkiej od chwili poczęcia aż do śmierci; b) prawo rodziny i małżeństwa jako instytucji, w tym również prawo dziecka do poczęcia, urodzenia i wychowania przez swoich rodziców. Do obowiązków władzy publicznej należy takie działanie, by prawo cywilne opierało się na podstawowych normach prawa moralnego w tym, co odnosi się do praw człowieka, życia ludzkiego i instytucji rodziny. Politycy powinni zaangażować się, przez swój wpływ na opinię publiczną, w celu zdobycia dla tych podstawowych zasad jak najszerszego poparcia w społeczeństwie i umacniania go tam, gdzie byłoby osłabione lub zagrożone⁸. Wszelkie badania naukowe i metody leczenia, których przedmiotem jest człowiek, muszą być obwarowane pewnymi wymaganiami, podyktowane troską, godnością człowieka i jego pozycją w świecie. Nie może on być traktowany jako zwykły obiekt badań, gdyż jest to istota cielesno-duchowa obdarzona bogactwem ponadwitalnych wartości [Angelini 1990, 106-112].

⁸ Kongregacja Nauki Wiary. *Instrukcja o szacunku dla rodzącego się życia ludzkiego i o godności jego przekazywania „Donum vitae”*. Odpowiedzi na niektóre aktualne zagadnienia, 22 lutego 1987 r. W: *W trosce o pełnię wiary. Dokumenty Kongregacji Nauki Wiary 1966-1994*. Tarnów 1995 nr III.

Kończąc, należy wskazać, że ustawodawca państwowy przewidział dla osób, które zobowiązane są do przeprowadzenia tzw. legalnej aborcji możliwość odmowy wykonania zabiegu ze względu na swoje przekonania.

Dramat wielkości człowieka polega na tym, że będąc wyposażony w wolną wolę, może swobodnie wybierać między dobrem a złem, między nadzieją a zagrożeniem. Z kolei, będąc obdarzonym zdolnością i swobodą myślenia, może dowolnie manipulować pojęciami dobra i zła. Bóg obdarzył nas wolną wolą, ale równocześnie uzbroił w rozum i sumienie, które powinniśmy umieć wykorzystywać. Dla wierzących w Boga życie jest celem przed-ostatecznym, zaś dla tych niewierzących życie jest celem ostatecznym. Kryterium wartości życia jest dla nich jego jakość, a nie wartość. Istnieje doskonała definicja prawa *ius est ars boni et aequi*. Wskazaniem tego prawa jest *honeste vivere, alterum non laedere, suum cuique tribuere* (żyć uczciwie, nie skrzywdzić drugiego człowieka i oddać każdemu, co mu się należy). W przypadku przekroczenia normy moralnej nieznana pozostaje dotkliwość sankcji moralnych sumienia. Z tego powodu normy moralne, a zwłaszcza chroniące życie człowieka, muszą być zabezpieczone przez normy prawne. Prawo potrzebne jest więc tam, gdzie samo sumienie nie wystarczy. Sumienie jest głęboko zakorzenione w naszej naturze, dlatego dla lekarza sąd najwyższy to sąd własnego sumienia, sterowany myślą, wiedzą i mądrością. Żadna władza nie może wtrącać się do tego, w co lekarz ma wierzyć i jak ma wierzyć [Tołłoczko 2005, 73-82].

Stąd też w polskim porządku prawnym występuje instytucja klauzuli sumienia, wynikająca z ustawy o zawodzie lekarza, w myśl której lekarz może powstrzymać się od wykonywania świadczeń zdrowotnych, niezgodnych z jego sumieniem, z tym że ma obowiązek wskazać realne możliwości uzyskania tego świadczenia u innego lekarza lub w innym zakładzie opieki zdrowotnej oraz uzasadnić ten fakt w dokumentacji medycznej.

Wobec dopuszczalności aborcji na skutek zaistnienia przesłanek z ustawy o planowaniu rodziny niewątpliwie lekarz dokonujący zabiegu jest zwolniony z odpowiedzialności karnej, wynikającej w polskiego ustawodawstwa. Jednak kontrowersje budzi treść przepisu ustanawiającego tzw. klauzulę sumienia. Zakładając, że lekarz nie chce dokonać aborcji ze względu na swoje wewnętrzne przekonania i chce uniknąć sankcji kościelnych wynikających z kan. 1398 w zw. z kan. 1329 KPK, musi zgodnie z dyspozycją art. 39 ustawy o zawodzie lekarza wskazać inne realne możliwości uzyskania tego typu świadczenia u innego lekarza lub w innym zakładzie opieki zdrowotnej. Biorąc to pod uwagę, wierzący lekarz, który nie

chce dokonać aborcji, nie ma w pełni skutecznego mechanizmu, aby postąpić zgodnie ze swoim sumieniem i w konsekwencji nie narazić się na odpowiedzialność prawną. Dlatego wydaje się słuszne stwierdzenie, że lekarz korzystający z klauzuli sumienia – wyswobadzający się z obowiązku dokonania aborcji, wskazując innego lekarza lub ośrodek, mimo wszystko uczestniczy w tym procederze. Bowiem poprzez wskazanie miejsca, gdzie można dokonać aborcji, pomaga on w jej dokonaniu, udziela informacji, gdzie może zostać przeprowadzony zabieg przerwania ciąży – legalny z perspektywy obowiązujących przepisów prawa państwowego. Jednak jest to sprzeczne z kan. 1398 Kodeksu Prawa Kanonicznego, którego wykładnia wskazuje, że legalność aborcji wynikająca z prawa polskiego w prawie kanonicznym nie jest przesłanką wyłączającą karę ekskomuniki. Mając więc to na uwadze, lekarz, który bezpośrednio nie dokonuje przerwania ciąży, pośrednio uczestniczy w tym procederze, a to oznacza, że obowiązujące przepisy prawa nie gwarantują w pełni ochrony sumienia lekarza odmawiającego dokonania aborcji.

ZAKOŃCZENIE

Przerywanie ciąży to w Polsce zabieg, do którego stosunek jest dwójaki. Z jednej strony ustawodawca polski, tak samo jak ustawodawca kościelny, stoi na straży ochrony życia i penalizuje dokonanie aborcji, z drugiej zaś – ochrona ta na gruncie przepisów powszechnie obowiązujących nie ma charakteru bezwzględnie w przeciwieństwie do norm kościelnych. W przypadkach określonych w przepisach specjalnych polskie prawo pozwala na przerwanie ciąży, tzn. poniekąd neguje życie jako najwyższą wartość. Wobec tego faktu wskazać należy, że osoby które w pełni deklarują się jako wierzące w Boga, nie powinny skorzystać z ustawowej możliwości przerwania ciąży. Należy więc wskazać, że oba porządki prawne podchodzą dwójako do życia jako największej wartości. Kościół, stojąc na straży godności i moralności, broni życia bezwzględnie. Państwo zaś wprowadza przepisy, które pozwalają kobietom w pewnych wypadkach usunąć dziecko. Należy wobec powyższego wskazać, że dopóki oba porządki prawne nie przyjmą jednego wspólnego celu w postaci bezwzględnej ochrony życia jako najwyższej wartości, nigdy nie skończą się dyskusje na temat regulacji i podejścia do zabiegu aborcji.

BIBLIOGRAFIA

Źródła prawa

- Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus (25.01.1983). AAS 75:1983 pars II s. 1-317; tekst polski: Kodeks Prawa Kanonicznego. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencje Episkopatu. Poznań: Pallottinum 1984.
- Kongregacja Nauki Wiary. Instrukcja o szacunku dla rodzącego się życia ludzkiego i o godności jego przekazywania *Donum vitae*. Odpowiedzi na niektóre aktualne zagadnienia, 22 lutego 1987 r. W: W trosce o pełnię wiary. Dokumenty Kongregacji Nauki Wiary 1966-1994. Oprac. i tłum. ks. Janusz Królikowski, ks. Zygmunt Zimowski. Tarnów 1995 s. 297-323.
- Kongregacja Nauki Wiary. Deklaracja o przerywaniu ciąży. 18 listopada 1974 r. W: W trosce o życie. Wybrane dokumenty Stolicy Apostolskiej. Red. Krzysztof Szczygieł. Tarnów 1998 s. 303-315.
- Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Autentice Interpretando. Responsiones ad proposita dubia. AAS 80:1988.
- Ustawa z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży. Dz.U. z 2001 r. Nr 154 poz. 1792 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny. Dz.U. z 2009 nr 168 poz. 1323 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty. Dz.U. z 2014 poz. 1004 z późn. zm.

Orzecznictwo

- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 5 listopada 2004 r. sygn. akt I ACa 550/04.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 4 lipca 2008 r. sygn. akt I ACa 278/08.
- Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2006 r. sygn. akt III CZP 8/06.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2003 r. sygn. akt V CK 167/03.

Literatura

- Angelini, Fierenzo. 1990. *Quelsoffiosullacreta*. Roma.
- Arias, Juan. 2011. „Komentarz do kan. 1311-1399.” W *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, red. Piotr Majer, 1044, Kraków: Wolters Kluwer.
- Budyn-Kulik, Magdalena. 2014a. „Komentarz do art. 152 Kodeksu Karnego.” W *Kodeks karny. Komentarz*, red. Marek Mozgawa, wyd. 6, LEX 367345. Warszawa.
- Budyn-Kulik Magdalena. 2014b. „Komentarz do art. 153 Kodeksu Karnego.” W *Kodeks karny. Komentarz*, red. Marek Mozgawa, wyd. 6, LEX 367346. Warszawa.
- Giezek, Jacek Wojciech. 2014. „Komentarz do art. 153 Kodeksu karnego.” W *Kodeks karny. Komentarz. Część szczegółowa*, red. Jacek W. Giezek, LEX 168285. Warszawa.

- Grześkowiak, Alicja. 1994. Zagadnienia prawnokarnej ochrony dziecka poczętego w pracach Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1990-1991. Szczecin: Ottonianum.
- Jaros, Paweł. 2009. „Prawne aspekty ochrony dziecka przed urodzeniem.” W *Aborcja. Przyczyny, następstwa, terapia*, red. Bogdan Chazan, Witold Simon, 15-22. Wrocław: Wydawnictwo Wektory.
- Jan Paweł II. 2000. „Przemówienie do uczestników sesji upamiętniającej pięćlecie encykliki *Evangelium vitae*.” *L'Osservatore Romano* (wyd. pol.) 21, nr 4:40-42.
- Kalinowski, Mirosław. 2010. „Kościół i rodzina wobec problemu aborcji.” W *Małżeństwo i rodzina wobec aborcji*, red. Marian Z. Stepulak, 43-62. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Krajewski, Radosław. 2004. *Prawne kontrowersje ochrony życia człowieka. Studium z prawa polskiego i prawa kanonicznego*. Płock: Wydawnictwo Naukowe Novum.
- Krokos, Jan. 1994. *Argumenty za aborcją?*. Warszawa: Agencja Wydawnicza Katolików MAG.
- Myrcha, Marian. 1986. „Problem grzechu w ustawodawstwie kanonicznym.” *Prawo Kanoniczne* 29, nr 1-2:44-78.
- Myrcha, Marian. 1974. „Problem winy w karnym ustawodawstwie kanonicznym.” *Prawo Kanoniczne* 18, nr 3-4:141-205.
- Pawłuk, Tadeusz. 1990. *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II. T. 4*. Olsztyn: Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne.
- Pietrzykowski, Tomasz. 2007. *Spór o aborcję*. Katowice: Wydawnictwo Sonia Draga.
- Syryjczyk, Jerzy. 2003. *Kanoniczne prawo karne. Część szczególna*. Warszawa: Wydawnictwo UKSW.
- Syryjczyk, Jerzy. 1985. „Pojęcie przestępstwa w świetle Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II.” *Prawo Kanoniczne* 28, nr 1-2: 85-96.
- Syryjczyk, Jerzy. 2008. *Sankcje w Kościele*. Warszawa: Wydawnictwo UKSW.
- Szcześnie-Jerzyna, Aleksandra. 2011. *Głosa do wyroku SN z dnia 27 września 2010 r., V KK/34/10. Teza nr 5 LEX 134966*.
- Szwarczyk, Maciej. 2013. „Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu.” W *Kodeks Karny. Komentarz*, red. Tadeusz Bojarski, wyd. 6, 358-404. Warszawa: LexisNexis.
- Tołłoczko, Tadeusz. 2005. „*Iusestquodiustumest – prawem jest to, co prawe. Spojrzenie klinicysty*.” W *Aborcja w ujęciu prawa, medycyny i psychologii*, 73-90. Siedlce: Wydawnictwo Akademii Podlaskiej.
- Wiak, Krzysztof. 2001. *Ochrona dziecka poczętego w polskim prawie karnym*. Lublin: Wydawnictwo KUL.

**Kanoniczna odpowiedzialność
za dokonanie przestępstwa aborcji (kan. 1398)
w kontekście przesłanek dopuszczalności przerywania ciąży
w prawie polskim**

Streszczenie

Nauka Kościoła katolickiego wskazuje na bezwzględną ochronę życia poczętego. W artykule omówiono zagadnienia związane z karą ekskomuniki za dokonanie aborcji oraz relacja norm prawa kościelnego do przepisów obowiązujących w Polsce. Wskazano kwestie związane z możliwością dokonania aborcji wobec bezwzględnego zakazu jej dokonania na gruncie prawa kościelnego. Ponadto poruszono również kwestię obowiązków lekarza wobec zaistnienia przesłanek do przeprowadzenia legalnej aborcji oraz wskazanie na prawa, jakie mu w związku z tym przysługują.

Słowa kluczowe: dopuszczalność, ochrona życia, przerywanie ciąży, godność, moralność

**The Canonical Responsibility for a Crime of Abortion (can. 1398)
in the Context of Permissibility of Abortion in Polish Law**

Summary

The learning of the Roman Catholic Church is pointing out to the absolute protection of the conceived life. The discussed issues associated with the penalty of excommunication for making abortion and the relation of norms of the Canon Law will stay in the article to provisions being in force in Poland. The issues associated with the possibility of making abortion in view of the absolute ban of for her making the Canon Law on land will be recommended. Moreover an issue of duties of the doctor to becoming known of premises to conducting the legal abortion and pointing at laws he therefore is entitled to which will also be addressed.

Key words: permissibility, protection of life, abortion, dignity, morality

Information about Author: PAWEŁ GŁUCHOWSKI, J.C.L. – Ph.D. student, Faculty of Canon Law at Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw, Ul. Dębacka 5, 01-815 Warszawa, Poland; e-mail: p.gluchowski@wp.pl